

KARÁCSONYI NARANCSSZÜRET

Mullhalléknak itt Astorban emberemlékezet óta nem volt olyan narancstermésük, mint az idén. Az egyezernehány fa csak úgy roskadozott a termés alatt, sok ágat kellett támasztani, hogy le ne törjön. Bár a narancsfa kétszer ad termést évente – egyet decemberben s egyet májusban – az igazi, jövedelmező termés mégis a decemberi, mivel ilyenkor magosabb a narancs ára a messzi piacokon. Erre való tekintettel Mullhallék igyekeztek alaposan felkészülni a hatalmas narancstermés leszüretelésére. Sikerült négy családot leszerződtetniük, összesen tizennégy munkaerőt. Ebből tizenegy volt néger és három fehér. A fehéreket a véletlen sodorta ide. Az ember farmmunkás volt fent északon valahol és megromlott egészségére való tekintettel lejött októberben Floridába, hogy itt töltsen a telet s megmentődjék a hideg időjárással járó megfázásoktól. Egyetlen kislányukkal itt béreltek Astorban házat maguknak s mikor megtudták, hogy Mullhallék munkásokat keresnek, jelentkeztek nála.

December tizenkettedikén kezdték el Mullhallék a szüretet s bár a családdal együtt a dolgozók száma tizenkilenc volt, mégis lassan haladt a munka. Ehhez járult, hogy december közepén hirtelen olyan forróság kerekedett, hogy a narancs szinte szemlátomást sötétedett meg a fán. Naponta 25-30 tonna narancsot szállítottak el a teherautók a Mullhall-farmról, nem beszélve a túlétettekről és hibásokról, melyekből azonnal narancslét préseltek a helyszínen. Mégis huszonegyedikén az volt a helyzet, hogy a fának a fele sem volt leszedve még. Mullhall-papa körbe autózta a környékbeli városokat, de munkást sehol nem talált. Így aztán nem maradt más hátra, minthogy megfűjja a riadót úgy, ahogy az itt a régi pionir-korból megmaradt: meghirdette a karácsonyi narancs-szüretet. Ez olyasmi, mint amit nálunk Erdélyben kalákának neveztek: a környék valamennyi épkezláb embere, asszonya és gyereke összeverődött egy megjelölt napon s kísérik a gazdát a bajból.

Mivel mi is Astorban lakunk, a meghívás bennünket is kötelezett. Annál is inkább, mivel négy fiamra való tekintettel – akik a Mullhall-gyerekekkel együtt járnak iskolába – ugyancsak számottevő erőtartalékot jelentettünk. Amerikában a Jézuska nem karácsonyestéjén érkezik, mint Európában, hanem – legkisebb fiam szerint a távolság miatt – csak első napjának reggelén. Huszonegyedikére rendes munkanap, semmiben nem különbözik a többitől s erre a napra hirdették meg Mullhallék a szüretet.

Annak a napnak reggelén még sötétben reggeliztünk s a kelő nap hét órakor már indulásban talált. Én legszívesebben gyalog sétáltam volna át az alig másfél kilométerre fekvő Mullhall-gyümölcsösig, de fiaim, akik már amerikaiak, kijelentették, hogy az „nem illik”. Ők csak egy gyalogos embert láttak, amióta itt vannak s az is egy szökött fegyenc volt, ahogy azt városkánk egyetlen rendőre később kiderítette. Tehát beültünk mind a kocsiba s úgy hajtottunk át a szomszédba. Az országút szélén már valami harminc-negyven gépkocsi táborozott s egy hosszú sor vidám szüretelő, tréfával és nevetéssel a száján éppen kanyarodott be kosarakkal és létrákkal megrakva a fák közé. Nosza mi is

becsatlakoztunk sebesen s egy perc alatt úgy szétszóródtunk, mintha nem is együtt érkeztünk volna.

Engem az öreg postamester intett magához, aki egy kétágú létra tetején állt már és ollójával nyesegetve le a narancsokat egy nyakában levő zsákba hullatta őket. „Jöjjön csak”- mondta – „tartsa a kosarat”! „Ma nem lesz posta?” – kérdeztem tőle ingerkedve. „Nem hát” – felelte komolyan – „első a szüret.” Fölajánlottam, hogy majd én mászom a létrára, de nem engedett. „Előbb meg kell tanulja, hogyan szüretelik a narancsot”. Igaza is volt, mert bizony a narancs leszedése szakértelmet kíván. Aki úgy próbálná leszedni, mint az almát, az letépne egy darabot a termőnyársból is, pedig azon ott bimbózik már a következő termés. Ollóval kell ügyelve levágni, hogy az ember meg ne sértse se a gyümölcsöt, sem a tartó szarát, mely tulajdonképpen nem szár, hanem vékony kis gally, úgynevezett „termő nyárs”, mely csupán három rendbeli termés leadása után, vagyis egy év múlva növeszt ki új hajtást és változik át ággá.

A narancsfa egyébként is kényes szerzet. Csak a meleg, száraz homoktalajt szereti. Ezért itt Floridában, ahol közel van a talajvíz – valamikor egyetlen mocsár lévén az egész félsziget és ma is 68%-ban az bakhátaakra ültetik, négyzetes kötéssel, rendszerint 5-5 méter távolságra. Amíg kicsinyek a fák, addig a törzset térdmagossáig feltöltik homokkal, hogy védelmet nyújtson úgy a hideg mint a meleg ellen. A fák közötti szabad teret állandóan tisztán, fű és gyommentesen kell tartani, anélkül azonban, hogy köztes termelést lehessen végezni, mint almafák közt szokás. A narancsfa gyökérzete ugyanis közvetlenül a felszín alatt terjed, úgy hogy még a kapálást sem tűri. A talaj megmunkálására külön rövid de élesfogú gereblyék vannak, kisebb narancskertekben kézi, nagyobbakban gépi használatra. Ezekkel lazítják és tisztítják meg a földet évente négyszer-ötször, szükség szerint. Nagy gondot és szakértelmet igényel a nyesés is, amihez a legmegfelelőbb idő július-augusztus, a nyári rekkenőség ideje, mikor a növényzet életfunkciói ugyanolyan „dermedt” állapotban vannak, mint nálunk télen. Más időszakban könnyen „elvézene” a narancsfa a nyesés következtében. Nyesésnél általában arra törekszenek, hogy alacsony és széleskoronájú fákat képezzenek, ami nagyban megkönnyíti a szedést. Láttam narancskerteket, ahol a fák nem voltak magosabbak két méternél, koronájuk átmérője azonban meghaladta az ötöt. Fontos művelet a permetezés is, úgy gomba mint légykártevők ellen. Egy bizonyos, a mi korompenészünkhöz hasonlatos gombabetegség különösen nagy gondot okoz a floridai narancstermelőknek. Ezeken a munkákon kívül még csak a trágyázás van, amit évente egyszer, december-január hónapokban végeznek. A műtrágyakeveréket készen lehet venni a boltokban, csak ki kell szórni és gereblyélni. Nagy gyümölcsösökben repülőgéppel végzik úgy a permetezést, mint a műtrágyaszórást, bár az utóbbit éppen olyan gyorsan végre lehet hajtani azokkal az új típusú traktor után akasztható műtrágyaszóró-gereblyékkal, melyeknek átfogóképességük négy és fél méter és teljesen tökéletes munkát végeznek.

Mindezen munkák azonban eltörpülnek a narancs szedése mellett. Ez abból is látható, hogy bár csak egyetlenegy „cigaretta-szünetet” tartottunk, mégis délig csak két fát szedtünk le kettesben a postamesterrel. Ő szedte, én meg hordtam a kosarakat ki a rakódóhelyre, ahol a hatalmas narancsgarmada körül valami harminc gyerek végezte az

osztályozás munkáját. Az első osztályú „étkezési narancs” egyenesen a teherkocsikra került, melyek szünet nélkül szállították a termést ki a 18 kilométerre levő vasútállomásra, a többi pedig ment át a tér túlsó oldalán álló présekhez, ahol hat nagyobb, középiskolás fiú egy-gallonos – kb. 4 liter – üvegkorsókba csorgatta az aranysárga narancslevet.

Pontosan déli egy órakor a házigazda megfűjt egy ócska réztrombitát, ami a délebedet jelentette. Árnyas pálmafák alatt szépen megterített hosszú asztalon álltak az enivalók sorjában: sült pulyka, csirke, sertéskaraj, marhahús. Körítéseknek krumpli, zöldbab, zöldborsó, cékla, uborka és különféle gyümölcsíz. Zöldsaláta, salátakáposzta, zeller. Mindenféle tészták, pogácsák s végül egy hatalmas hűtőszekrényben legalább kétszáz liter fagylalt. Kellet is, mert voltunk rá valami száznegyvenen, ha nem többen. Itálnak ott volt a friss, hűvös narancslé. Szesziesített – bár szesztilalom nincsen – nem szokás Amerikában az asztalra tenni, még ünnepi banketten sem, vagy születésnapokon. Még sört sem. Csak az Európából jött, idegen amerikaiak tartják ezt az európai szokást, a bennszülött amerikai vagy egyáltalán nem iszik szeszt, vagy ha iszik, akkor ezt „szemérmesen” cselekszi, mint valami kis szégyelleni való hibát és csak akkor veszi elő a borosüveget, amikor otthon van, vagy meghitt baráti körben.

De nem is kívántuk a szeszt, ebben a rekkenő hőségben. Annál nagyobb keletje volt a fagylaltnak és a narancslének. Közben egy hangszóróval fölérősített villanygramofon szolgáltatva a zenét. Az étkezés úgy történt, hogy mindenki vett magának egy tányért, poharat és evőeszközt és sorban járult az asztalon kiállított ételek elé, megtöltve tányérját abból, amiből jól esett. Mindenki tréfált, hangoskodott, mintha a felnőttek is gyerekekké változtak volna arra a napra.

Valami másfélórás ebédszünet után folytattuk a munkát tovább. Szinte megdöbbsentünk, amikor a nap egyszerre csak nyugodni kezdett. Különösen hat a nem idevaló emberre a nyári időjárás és a rövid téli nap. Öt órakor egyszerre csak sötétedni kezdett. Még volt annyi időnk, hogy gyorsan befejezzük a megkezdett fát s már szól a réztrombita megint. Újra összegyűltünk az előbbi térségben, de most nem volt terített asztal. „Mindenki töltse meg a kocsiját narancssal!” adta ki a gazda a jelszót. Aztán sorba mindenki oda kellett menjen a préshez és kapott egy gallon-korsó narancslevet. Nekünk hat jutott s a kocsi hátulját már úgy megtömték a gyerekek narancssal, hogy gond volt elhelyezni az üvegeket.

Mikor ezzel is végeztünk, a legöregebb szüretelő munkás – egy nyugalmazott 86 éves hajókapitány – sorba állította a szüretelőket. Előre kerültek a gyereke, aztán a lányok, aztán a legények s hátulra a házaspárok. Fölharsant száznegyven torokból a régi pionirok indulója: „Föl, föl Krisztus katonái!” s így vonult be a szüretelő menet ősi szokás szerint a gazda udvarára. A Mullhall-ház előtt ott állt egy hatalmas, színes villanykörtékkel földízített hatalmas karácsonyfa, legalább hat méter magas, sűrűlombú mocsári fenyő. Egy pillanatra torkunkon akadt az ének, olyan különös volt ez az átvonulás a nyári gyümölcszüretből a karácsonyestbe.

A pompás, fényárban úszó karácsonyfa előtt megállt a menet s az ének

elhallgatott. Az öreg nyugalmazott tengerész, kezében egy narancssal odalépett a fa alatt feszesen álló Mullhall családhoz. „Istennek áldását hoztuk meg e házhoz” – mondotta rekedt öreg hangon a régi pioniroktól fennmaradt köszöntést – „köszönjétek az Úrnak s ne nekünk. Békesség mindenkinek.” Azzal átadta a narancsot a gazdának. A gazda kihúzta kését, négybe vágta a narancsot s a négy szeletet négy felé hajította, széles lendülettel, a négy égtáj felé. „Amit az Úr adott, mindenkinek adta. Jusson belőle kicsinek és nagyoknak. Köszönöm emberek a segítséget!”

Aztán mindenki sorba odajárult a karácsonyfa elé. A gazda kezét fogott mindenkivel s felesége mindenkinek kezébe nyomott egy csinosan becsomagolt kis ajándékot. A csomagocskák valóságos hegyet képeztek a karácsonyfa alatt. A becsomagolásuk belekerülhetett az asszonynak egy fél napba.

Nekem egy kefe és egy fésű jutott, amikor a kocsinkhoz érve bontani kezdtük a csomagokat. Feleségemnek egy bordópiros nyakkendő (sál) s a gyerekeknek sorban: egy gumibaba, egy íj nyilakkal, egy riasztópisztoly és egy zsebkés. Rövid cserebere után mindenki megkapta azt, amit használni tudott.

Majdnem utolsóknak indultunk haza. Sötét este volt már. Itt-ott az erdőkben karácsonyfák színes égői csillogtak elő házak ablakaiból. Szomszédunk, a finn már otthon volt s a nyitott ablakon át látni lehetett, ahogy az egész család ott állt az égő karácsonyfa körül s az apa osztogatta az ajándékokat. Ezek megőrizték az otthoni szokást s nem várnak reggelig.

„Otthon most azt éneklük, hogy mennyből az angyal” – szólalt meg halkan a nagyobbik fiam. Tücskök ciripeltek a langyos estében s messziről hallani lehetett a mocsári békák kórusát. Furcsa volt elgondolni, hogy messze Magyarországon most hó van és hideg s kántáló gyermekek éneklük a falusi utcákon, hogy mennyből az angyal . . .” Föltéve, ha nem államellenes cselekedet ma angyalra várni Magyarországon.

Eredeti kézirat, CWA Irrattára